

Vergaderjaar 2017–2018

**21 501-07**

**Raad voor Economische en Financiële Zaken**

**Nr. 1470**

**VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG**

Vastgesteld 9 november 2017

De vaste commissie voor Europese Zaken heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Minister van Buitenlandse Zaken over de brief van 6 juli 2017 inzake het verslag van een schriftelijk overleg over het cijfermatig overzicht van de financiële verplichtingen van Nederland ten opzichte van de EU (Kamerstuk 21 501-07, nr. 1452).

De vragen en opmerkingen zijn op 21 september 2017 aan Minister van Buitenlandse Zaken voorgelegd. Bij brief van 10 oktober 2017 zijn de vragen beantwoord.

De fungerend voorzitter van de commissie,  
Azmani

Adjunct-griffier van de commissie,  
Buisman

## Algemeen

De leden van de PVV-fractie hebben enkele aanvullende vragen naar aanleiding van het verslag van een schriftelijk overleg van 14 juli 2017.

De leden van de CDA-fractie blijven met vragen zitten over de zeer omvangrijke verplichtingen die de Europese Unie (hierna: EU) en haar instellingen zijn aangegaan, die niet gedekt zijn. Over een aantal van deze verplichtingen hebben de leden van de CDA-fractie nadere vragen. De leden van de CDA-fractie zouden het op prijs stellen om de antwoorden op deze vragen voor 10 oktober 2017 te ontvangen.

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van het verslag van het schriftelijk overleg over het Cijfermatig overzicht van de financiële verplichtingen van Nederland ten opzichte van de EU. De leden hebben daarover enkele vragen en opmerkingen.

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie hebben enkele aanvullende vragen naar aanleiding van het verslag van een schriftelijk overleg van 14 juli 2017.

De leden van de SGP-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de Kamerstukken inzake de Nederlandse financiële verplichtingen in de Europese Unie. Naar aanleiding van het verslag van een schriftelijk overleg, vastgesteld op 14 juli 2017,<sup>1</sup> hebben zij de volgende vragen aan de Ministers van Buitenlandse Zaken en Financiën.

### *Annual Accounts 2016 / Pensioenen*

De leden van de PVV-fractie verwijzen naar de *Annual Accounts 2016* die de Europese Commissie eind juni 2017 heeft gepubliceerd. Zij verwijzen daarbij naar de volgende informatie: De totale pensioenverplichtingen betreffen eind 2016 67.664 miljoen euro

De pensioenverplichting voor het EU-personeel is 58.746 miljoen euro. De pensioenverplichtingen voor onder andere voormalige en huidige leden van de Europese Commissie, Hof van Justitie van de Europese Unie, Europese Rekenkamer, leden van het Europees Parlement bedraagt 1.882 miljoen euro. Daarnaast moeten de EU-instellingen de werkgeversbijdrage voor gepensioneerden afdragen het ziektekostenstelsel van de EU. Deze verplichting bedraagt 7.036 miljoen euro.

De leden van de PVV-fractie hebben op basis van deze informatie nog aanvullende vragen:

Hoeveel personen vallen er onder de categorie «pensioenverplichting EU-personeel» van 58.746 miljoen euro?

#### **Antwoord:**

**In het jaar 2016 waren er 61.048 actieve deelnemers, 19.573 rechthebbenden op een ouderdoms- of invaliditeitspensioen en 3.915 rechthebbenden op een nabestaandenpensioen.<sup>2</sup>**

Hoeveel bedraagt de gemiddelde pensioenuitkering van een EU-ambtenaar en hoe verhoudt deze zich tot de gemiddelde Nederlandse pensioenuitkering?

#### **Antwoord:**

<sup>1</sup> Kamerstuk 21 501-07, nr. 1452

<sup>2</sup> [http://www.u4unity.eu/document3/20170627\\_Art83WG\\_04\\_2016Liability.pdf](http://www.u4unity.eu/document3/20170627_Art83WG_04_2016Liability.pdf)

**De Nederlandse oudedagsvoorziening is anders opgebouwd dan de voorziening van de Europese Unie. De Nederlandse oudedagsvoorziening bestaat uit verschillende pijlers, zoals Algemene Ouderdomswet en aanvullende pensioenregeling (die doorgaans beoogt tot 70% van het gemiddelde loon op te bouwen). Het pensioenstelsel van de Europese Unie kent geen basis oudedagsvoorziening, alleen een pensioenregeling (die tot 70% van het laatst verdiende loon kan oplopen). In het algemeen geldt dat een pensioenuitkering vooral afhankelijk is van de actieve deelnameperiode aan het pensioenstelsel.**

Hoeveel bouwt het EU-personeel per jaar op aan pensioen? Is dit vergelijkbaar met de 1,875% in Nederland?

**Antwoord:**

**Het actuele opbouwpercentage van het pensioenstelsel van de Europese Unie is 1,8%. Het opbouwpercentage is in de afgelopen periode een paar keer verlaagd, maar op grond van het eerbiedigen van opgebouwde rechten en verwachtingen gelden er ook nog hogere opbouwpercentage voor personeel in dienst voor 2004 en 2014, namelijk 2,0% respectievelijk 1,9%.**

Hoeveel voormalige en of huidige leden van de Europese Commissie, Hof van Justitie van de Europese Unie, Europese Rekenkamer en leden van het Europees Parlement vallen er onder de 1.882 miljoen euro aan pensioenverplichtingen? Graag opgesplitst per instelling en met een onderscheid tussen huidig en voormalig.

**Antwoord:**

**Een overzicht van het aantal pensioengerechtigden wordt gegeven in de werkdocumenten bij de jaarlijkse EU-begroting. Voor de begroting van 2018 geeft de Commissie een overzicht van de aantallen pensioengerechtigden bij de verschillende instituties op pagina 293 van het werkdocument over administratieve uitgaven.<sup>3</sup>**

Wat is het gemiddeld opgebouwde pensioen van een voormalig Eurocommissaris, een voormalig lid van het Hof van Justitie van de Europese Unie, een voormalig lid van de Europese Rekenkamer en een voormalig Europarlementariër?

**Antwoord:**

**De gemiddelde maandelijkse pensioenuitgaven voor voormalige leden is eveneens beschreven in de werkdocumenten bij de jaarlijkse EU-begroting. Voor de begroting van 2018 is een uitsplitsing gegeven per institutie en type pensioengerechtigde. Dit is na te lezen in het werkdocument over administratieve uitgaven van pagina 294 tot en met 314.<sup>4</sup>**

Hoeveel bouwen zij (Eurocommissarissen, lid Hof van Justitie van de Europese Unie, lid Europees Parlement, lid Europese Rekenkamer) per jaar op aan pensioen? Is dit vergelijkbaar met de 1,875% in Nederland?

<sup>3</sup> Europese Commissie, conceptbegroting 2018, werkdocument VI bij over administratieve uitgaven, pagina 293 [http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/documents/2018/DB2018\\_WD06\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/documents/2018/DB2018_WD06_en.pdf)

<sup>4</sup> Europese Commissie, conceptbegroting 2018, werkdocument VI bij over administratieve uitgaven, pagina 294–314 [http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/documents/2018/DB2018\\_WD06\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/documents/2018/DB2018_WD06_en.pdf)

**Antwoord:**

**Het actuele opbouwpercentage van het pensioenstelsel voor ambtsdragers bij de Europese Unie is op het moment 3,6%. Op initiatief van het Nederlands voorzitterschap, in de eerste helft van 2016, is dit percentage van 4,275% naar het huidige 3,6% afgebouwd. Overigens is toen ook de pensioenleeftijd verhoogd van 65 naar 66 jaar (verordening nr 2016/300 van 29 februari 2016). Voor (voormalig) leden van het Europees Parlement geldt een jaarlijks opbouwpercentage van 3,5%. Voor hen geldt een pensioenleeftijd van 63 jaar (verordening nr 2005/684 van 28 september 2005).**

Bouwen zij (Eurocommissarissen, lid Hof van Justitie van de Europese Unie, lid Europees Parlement, lid Europese Rekenkamer) pensioen op over enkel de schadeloosstelling of worden onkostenvergoedingen ook meegerekend?

**Antwoord:**

**De ambtsdragers bij de Europese instellingen, met uitzondering van de leden van het Europees Parlement, ontvangen een salaris en geen schadeloosstelling. Voor deze ambtsdragers is het pensioengevend inkomen gelijk aan het pensioengevend inkomen van het overige personeel bij de instellingen van de EU. Onkostenvergoedingen vallen daar niet onder.**

Bouwen zij (Eurocommissarissen, lid Hof van Justitie van de Europese Unie, lid Europees Parlement, lid Europese Rekenkamer) netto of bruto pensioen op en waar wordt het belast?

**Antwoord:**

**De ambtsdragers bouwen bruto pensioen op. Het pensioen is belast bij de Europese Unie via een interne heffing. Leden van het Europees Parlement worden in de nationale belastingheffing betrokken onder verrekening van de interne EU-heffing<sup>5</sup>. Eurocommissarissen, leden van het Hof van Justitie en leden van de Europese Rekenkamer mogen niet nationaal in de lidstaten worden belast.<sup>6</sup> Wel mag er rekening worden gehouden met het pensioen bij inkomensafhankelijke regelingen.**

Kunt u al deze vragen ook beantwoorden ten aanzien van de vaste voorzitter van de Europese Raad?

**Antwoord:**

**De vaste voorzitter van de Europese Raad valt onder de hierboven genoemde regeling (verordening nr 2016/300 van 29 februari 2016).**

De leden van de CDA fractie hebben ten eerste vragen over de pensioenverplichtingen. De Europese Commissie en het Europees Parlement schrijven witboek na groenboek en vraag na motie over de noodzaak tot meer kapitaal gedekte pensioenen bij de Lidstaten. Zelf heeft de Europese Unie geen kapitaalgedekte pensioenen maar vooral toekomstige verplichtingen.

Ook wordt in het kader van de kapitaalmarktunie door de Europese Commissie constant geschreven dat die fondsen nodig zijn voor lange

<sup>5</sup> Zie art. 9.2 Wet Inkomstenbelasting

<sup>6</sup> Zie Artikel 12 van 7. PROTOCOL BETREFFENDE DE VOORRECHTEN EN IMMUNITeiten VAN DE Europese Unie

termijn investeringsprojecten. Echter, de Europese Unie maakt kennelijk zelf nog niet een begin met het overstappen op kapitaaldekking. Wat is daarvan de oorzaak, zo vragen de leden van de CDA-fractie zich af? En is het kabinet bereid om actief in Brussel aan te dringen op een plan tot overgang op kapitaaldekking?

**Antwoord:**

**In het algemeen maakt het kabinet zich ten aanzien van de EU-instellingen en internationale organisaties sterk voor versobering en modernisering van arbeidsvoorwaarden die in lijn is met het publieke karakter van de instelling en de sector waarin de instelling opereert; dat geldt ook ten aanzien van pensioenen.**

**Om het pensioenstelsel houdbaar te houden hebben er in 2004 en 2014 wijzigingen plaatsgevonden. Deze wijzigingen zagen op het verhogen van de pensioenleeftijd en het verlagen van de pensioenopbouw. Naar aanleiding van een rapport van Eurostat over de kosten van het pensioenstelsel op de lange termijn heeft de Raad Algemene Zaken eind 2016 een conclusie vastgesteld (14834/2016). In deze conclusie wordt de Europese Commissie opgeroepen om continu te rapporteren over de ontwikkeling van pensioenlasten en om de houdbaarheid op lange termijn van de pensioenregeling te bewaken. Daarnaast is gevraagd voorstellen te doen voor passende beleidsmaatregelen om de duurzaamheid van de pensioenregeling te waarborgen. Specifiek wordt gevraagd rekening te houden met de pensioengerechtigde leeftijd, de algemene vooruitzichten in de EU en een evaluatie van het opbouwpercentage en de werknemersbijdrage.**

**In toekomstige discussies over passende beleidsmaatregelen kan Nederland aangeven dat een kapitaalgedekt pensioenstelsel in principe een betere verdeling van de lasten tussen generaties tot stand brengt. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met een grotere bijdrage tijdens het opstarten van een dergelijk fonds.**

Ten tweede merken de leden van de CDA-fractie op dat de risico's op de balans van de ECB enorm zijn. Zij willen in deze nadere vragenronde ingaan op een paar van deze risico's:

Ten eerste worden alle opgekochte assets op boekwaarde gewaardeerd. Dat bevreemdt omdat andere partijen op marktwaarde moeten waarderen. Kan het kabinet aangeven hoe groot het gat tussen boekwaarde en marktwaarde is voor de verschillende categorieën opgekochte assets? En op basis van welke regels mag er gewaardeerd worden op geamortiseerde kostprijzen?

**Antwoord:**

**Het onderscheid tussen marktwaarde en boekwaarde wordt met name veroorzaakt door ontwikkelingen van de rente, die voor assets die tot aflossing worden aangehouden niet relevant zijn. De marktwaarde van de opgekochte assets is niet beschikbaar en varieert van dag tot dag.**

**De van toepassing zijnde regels betreffen de «RICHTSNOER (EU) 2016/2249 VAN DE EUROPESE CENTRALE BANK», bijlage IV, balanspost 7.1 (pagina 65), «Kostprijs behoudens bijzondere waardevermindering».**

Ten tweede werkt de Europese Unie nu aan een schuldhherstructureringsmechanisme voor staten. Dat betekent dat staten kunnen afschrijven op hun schulden. Als staten dat doen, zijn dan per definitie de schulden in handen van het Europees stelsel van centrale banken uitgezonderd? En de schulden in handen van de noodfondsen? Graag ontvangen de leden van de CDA-fractie hierover een uitputtende analyse.

**Antwoord:**

**Voor een antwoord op deze vragen verwijs ik u mede naar de brief over een ordentelijk mechanisme voor onhoudbare overheidsschuld, die op 11 september aan uw Kamer is verzonden.<sup>7</sup> In deze brief wordt ook ingegaan op de eventuele implicaties voor het Eurosysteem van een eventuele herstructurering van onhoudbare overheidsschuld in de eurozone. Overigens zij opgemerkt dat er geen concreet voorstel ter tafel ligt. De vraag of bepaalde crediteuren op voorhand worden uitgesloten, is in die zin op dit moment niet te beantwoorden.**

**Wel is het bij schuldhherstructureringen in het verleden voorgekomen dat bepaalde crediteuren zijn uitgesloten van verliezen. Zo heeft het Eurosysteem bij de herstructurering van de Griekse staatsschuld in 2011 geen verliezen geleden, omdat de Griekse obligaties die het Eurosysteem aanhield uit hoofde van het «Securities Markets Program» (SMP) en de zogenoemde ANFA-portefeuilles destijds werden uitgesloten van de herstructurering. Het is echter niet vanzelfsprekend dat een dergelijke beschermingsmaatregel ook bij eventuele toekomstige gevallen wordt toegepast, ook omdat dit gevolgen kan hebben voor de deelname van private crediteuren aan herstructureringen. De ECB heeft bijvoorbeeld in het kader van het *Public Sector Purchase Program* (PSPP) verklaard een zogenoemde «*pari passu-status*» te accepteren. Dat wil zeggen dat het Eurosysteem op een gelijke manier zal worden behandeld als private crediteuren die deze staatsobligaties in hun bezit hebben.**

**Het Eurosysteem loopt derhalve kredietrisico op de aankopen van deze staatsobligaties. Deze risico's zijn er nu en worden niet veroorzaakt door de invoering van een SDRM. Een SDRM tracht het proces van een herstructurering meer voorspelbaar, ordentelijk en transparanter te maken, en zo de kans op een geslaagde herstructurering te vergroten. Dat wil zeggen: tijdig, tegen zo laag mogelijk kosten als gevolg van onzekerheid en met een hoge participatie van crediteuren.**

**Ook voor de kredietrisico's voor noodfondsen geldt dat deze niet ontstaan door de invoering van een SDRM. Het uitgangspunt van een SDRM is het ontwikkelen van een tijdig en ordentelijk proces voor verhandelbare schuldtitels. Leningen van noodfondsen zijn directe leningen en niet verhandelbaar en vallen derhalve in principe buiten het bereik van een SDRM. Dit wil echter niet zeggen deze schuldcategorie *per definitie* buiten een eventuele herstructurering valt, al is het uitgangspunt dat de financiering die door het ESM wordt verstrekt niet wordt meegenomen in een eventuele herstructurering.**

**In overweging 13 bij het Verdrag tot de instelling van het Europees Stabiliteitsmechanisme (ESM) is het volgende opgenomen: «de staatshoofden dan wel regeringsleiders hebben**

<sup>7</sup> Kamerstuk 21 501-07, nr. 1458

**derhalve verklaard dat de ESM-leningen, naar analogie van de leningen van het IMF, de status van bevoorrechte crediteur zullen genieten, met dien verstande dat het IMF als bevoorrechte crediteur een hogere status heeft dan het ESM.»**

Ten derde zouden de leden van de CDA-fractie graag een overzicht ontvangen van de eigen vermogenspositie van de centrale banken in de Eurozone. Via Target-2 heeft de Nederlandsche Bank grote sommen tegoed van andere banken dus het is belangrijk te weten hoe groot hun vermogen is.

**Antwoord:**

**Een overzicht van de financiële positie van de centrale banken binnen het eurosysteem is te vinden op de site van de ECB<sup>8</sup>. In onderstaande tabel vindt u het eigen vermogen, inclusief reserves en voorzieningen, per centrale bank.**

|             | In mrd euro |
|-------------|-------------|
| België      | 13,6        |
| Duitsland   | 124,6       |
| Estland     | 0,6         |
| Ierland     | 13,1        |
| Griekenland | 10,3        |
| Spanje      | 33,7        |
| Frankrijk   | 119,1       |
| Italië      | 120,0       |
| Cyprus      | 0,8         |
| Letland     | 0,6         |
| Litouwen    | 0,8         |
| Luxenburg   | 1,6         |
| Malta       | 0,5         |
| Nederland   | 30,8        |
| Oostenrijk  | 13,3        |
| Portugal    | 16,4        |
| Slovenië    | 1,7         |
| Slowakije   | - 3,7       |
| Finland     | 9,8         |
| ECB         | 39,4        |
| Totaal      | 547,1       |

Tot slot zouden de leden van de CDA-fractie graag een uitputtend overzicht ontvangen van alle verplichtingen die de Europese Unie en andere Europese instellingen (waaronder Europese Centrale Bank, Europees Stabiliteitsmechanisme, Europese Financiële Stabiliteitsfaciliteit, Europese Investeringsbank) zijn aangegaan en het Nederlandse aandeel daarin? Ook zouden zij heel scherp willen horen welke risico's Nederland allemaal loopt?

**Antwoord:**

**De verplichtingen van de Europese Unie zijn beschreven in de kamerbrief over het MFK van 19 mei 2017 over het MFK<sup>9</sup>, in de Kamerbrief van 13 juni 2017 over financiële verplichtingen van de EU<sup>10</sup> en in het verslag van het schriftelijk overleg vastgesteld op 14 juli 2017<sup>11</sup>. In dit antwoord wordt per instelling nader ingegaan op de aangegane verplichtingen.**

<sup>8</sup> <http://sdw.ecb.europa.eu/reports.do?node=1000005533>

<sup>9</sup> Kamerstuk 21 501-20, nr. 1232

<sup>10</sup> Kamerstuk 21 501-07, nr. 1445

<sup>11</sup> Kamerstuk 21 501-20, nr. 1248

## EU

Het overzicht van de verplichtingen en garanties die de EU is aangegaan, is te vinden in de Annual Accounts van de Europese Unie. De Annual Accounts van 2016 zijn op 26 juni 2017 gepubliceerd en geven het meest recente overzicht.<sup>12</sup> Hierin is onder andere te zien dat de aangegane verplichtingen, die nog niet tot betaling hebben geleid (reste à liquider – RAL), in totaal 238,8 miljard euro bedragen. De uitgaven die nog niet in verplichtingen en betalingen zijn vastgelegd, maar waarvan al wel duidelijk is dat ze gaan volgen (significant legal commitments) bedragen 298,6 miljard euro. Deze bedragen zijn gebaseerd op de verplichtingen van de EU als geheel, zoals vermeld in de zogenoemde *consolidated annual accounts*. De bedragen die genoemd werden in antwoord op het schriftelijk overleg van 14 juli waren gebaseerd op de verplichtingen van de Europese Commissie.

De bovenstaande verplichtingen van de EU worden, samen met de betalingen, via de jaarlijkse EU-begrotingen goedgekeurd. In de Nederlandse begroting wordt dit doorvertaald in de (meerjarige) raming van de EU-afdrachten zoals opgenomen in de begroting van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

### Overige instellingen

Een uitputtend overzicht van de Nederlandse kapitaaldeelnames en garanties voor de Europese Investeringsbank (EIB), het Europees Stabiliteitsmechanisme (ESM), de Europese Financiële Stabiliteitsfaciliteit (EFSF), het Europees Financieel Stabiliteitsmechanisme (EFSM) en de Betalingsbalansfaciliteit (BoP) worden in het memorie van toelichting van de begroting van het Ministerie van Financiën gerapporteerd<sup>13</sup>. Daarbij wordt in een tabel ook de totale uitleencapaciteit en de uitstaande leningen van deze fondsen en instellingen gerapporteerd. In het overzicht risicoregelingen wordt voor al deze instellingen en fondsen een uitgebreide toelichting gegeven over het doel en de werking van de garantieregeling en de beheersing van de risico's<sup>14</sup>. Onderstaand vindt u het relevante deel van de genoemde tabel en genoemde toelichting over de garantieregelingen. De toelichting over de garantieregeling voor het gemeenschappelijk afwikkelingsfonds (Single Resolution Fund, SRF) is daarbij ook opgenomen.

Overzicht internationale financiële instellingen en fondsen (bedragen x € 1 mld.)

|                                        | EIB <sup>1</sup> | ESM <sup>2</sup> | EFSF <sup>2</sup> | EFSM <sup>3</sup> | BoP <sup>4</sup> |
|----------------------------------------|------------------|------------------|-------------------|-------------------|------------------|
| Garantie/oproepbaar bedrag             | 9,9              | 35,4             | 34,2              | 2,8               | 2,4              |
| Deelneming in kapitaal                 | 1,0              | 4,6              | n.v.t.            | n.v.t.            | n.v.t.           |
| Deelneming in %                        | 4,5              | 5,7              | 6,1               | 4,7               | 4,7              |
| Financieel profiel instelling of fonds |                  |                  |                   |                   |                  |
| Uitstaande bedragen                    | 455,3            | 77,4             | 174,6             | 46,8              | 4,2              |
| Toegezegd-niet uitgekeerd              | 113,3            | 46,6             | 0                 | 0                 | 0                |
| Totaal toegezegde bedragen             | 568,6            | 124              | 174,6             | 46,8              | 4,2              |

<sup>12</sup> Annual Accounts 2016: [http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/2017/EU\\_Annual\\_Accounts\\_2016\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/2017/EU_Annual_Accounts_2016_en.pdf)

<sup>13</sup> Kamerstuk 34 775 IX, nr. 2, pagina 89.

<sup>14</sup> Kamerstuk 34 775 IX, nr. 2, pagina 39–40, 41 en 43–44.

|                                       | EIB <sup>1</sup> | ESM <sup>2</sup> | EFSF <sup>2</sup> | EFSM <sup>3</sup> | BoP <sup>4</sup> |
|---------------------------------------|------------------|------------------|-------------------|-------------------|------------------|
| Totale uitleencapaciteit <sup>5</sup> | 719,4            | 500              | 240               | 60                | 50               |

<sup>1</sup> Cijfers per 31-12-2016. Bron: EIB Financial Statements 2016.

<sup>2</sup> Cijfers per 1-8-2017. Bron: ESM (en EFSF) website ([www.esm.europa.eu](http://www.esm.europa.eu)).

<sup>3</sup> Cijfers per 1-1-2017. Bron: Website Europese Commissie ([https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-financial-assistance/loan-programmes/european-financial-stabilisation-mechanism-efsm\\_en](https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-financial-assistance/loan-programmes/european-financial-stabilisation-mechanism-efsm_en)). Voor uitstaande bedragen: Consolidated Annual Accounts of the EU 2016, p.99

<sup>4</sup> Cijfers per 1-1-2017. Bron: Website Europese Commissie ([https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-financial-assistance/loan-programmes/balance-payments-bop-assistance\\_en](https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-financial-assistance/loan-programmes/balance-payments-bop-assistance_en)). Voor uitstaande bedragen: Consolidated Annual Accounts of the EU 2016, p.99 ([http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/2017/EU\\_Annual\\_Accounts\\_2016\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/2017/EU_Annual_Accounts_2016_en.pdf))

<sup>5</sup> Dit bedrag is indicatief en de exacte rekenwijze en wat wordt meegenomen verschilt per IFI of fonds.

## **EFSF, EFSM en ESM**

### ***Doel en werking garantieregeling***

**In 2010 is besloten tot de oprichting van de Europese noodmechanismen European Financial Stability Facility (EFSF), European Financial Stabilisation Mechanism (EFSM) en tot de oprichting van een permanent noodmechanisme, het European Stability Mechanism (ESM). Deze noodmechanismen verstrekken steun aan landen in nood onder strikte voorwaarden. Op dit moment staat Nederland voor maximaal € 34,2 mld. garant voor het EFSF, € 2,8 mld. voor het EFSM en € 35,4 mld. voor het ESM. De noodfondsen ontvangen rentevergoedingen voor de verstrekte leningen.**

### ***Beheersing risico's***

**De regeling betreft financiële steun aan landen middels een leningenprogramma met strikte voorwaarden dat door het EFSF, EFSM en ESM in tranches wordt uitgekeerd. Het leningenprogramma is erop gericht dat het land dat steun ontvangt zo spoedig mogelijk weer een houdbare financieel-economische positie heeft en weer toegang krijgt tot de financiële markten. Op het moment dat een lidstaat, die steun uit het EFSF ontvangt, niet aan de betalingsverplichtingen van het EFSF kan voldoen en als gevolg daarvan het EFSF haar schuldeisers niet meer kan betalen, zal Nederland naar rato zijn aandeel in de garantie moeten bijdragen aan het EFSF. Als andere landen die garanties hebben verleend op dat moment niet in staat zijn hun bijdrage aan het EFSF te voldoen, dan zal Nederland (samen met andere lidstaten) hier ook (naar rato) voor moeten betalen. Nederland krijgt hierdoor een vordering op de in gebreke blijvende garande-rende lidstaat. Zodra het EFSF garanties inroept heeft dit effect op het EMU-saldo en de schuld. Om de financiële ondersteuning vanuit het EFSM te kunnen financieren is de Europese Commissie gemachtigd om namens de Europese Unie (EU) geld aan te trekken op de kapitaalmarkten. Deze leningen worden via de EU-begroting gegarandeerd door de EU-lidstaten. Zodra het EFSM garanties inroept, betekent dit een effect op het Nederlandse EMU-saldo en de schuld. Het ESM kent een andere kapitaal-structuur, waardoor de risico's voor landen die garanties verstrekken zijn ingeperkt. De risico's worden daarnaast beheerst doordat het ESM een preferente schuldeiser status (preferred creditor) kan claimen over andere crediteuren (behalve die van het IMF). Indien lidstaten die steun hebben ontvangen uit het ESM niet in staat zijn om aan de betalingsverplichtingen van het ESM te voldoen en als gevolg daarvan het ESM zijn schuldeisers niet meer kan betalen, dan zal het ESM deze verliezen moeten**

opvangen. Het ESM zal dan eerst putten uit het reservefonds, daarna uit het volgestort kapitaal en als laatste optie pas het oproepbaar kapitaal (garanties) oproepen. Als andere garande-  
rende landen op dat moment niet in staat zijn hun bijdrage aan het ESM te voldoen, dan zal Nederland (samen met andere lidstaten) hier ook (naar rato) voor moeten betalen. Nederland krijgt hierdoor een vordering op de in gebreke blijvende garande-  
rende lidstaat. Zodra het ESM garanties inroept, betekent dit een effect op het Nederlandse EMU-saldo en de schuld.

#### ***Premiëstelling en kostendekkendheid***

##### **EFSF/ESM**

De rente die de verschillende programmalanden momenteel betalen aan het ESM en het EFSF is afhankelijk van de rente waarvoor het EFSF/ESM op de geld- en kapitaalmarkt leent (zogenaamde cost of funding). Het verschuldigde rentepercentage is voor het grootste deel van de leningen een samenstelling van de rente die het EFSF/ESM betaalt voor obligatie-uitgiftes met verschillende looptijden (in de zogenaamde funding pool). Op basis van de op de markt aangetrokken middelen berekent het EFSF/ESM op dagbasis de gemiddelde financieringskosten, welke worden doorberekend aan de programmalanden. Daarnaast betalen lidstaten die steun ontvangen van het EFSF/ESM aan het EFSF/ESM bij ontvangst van een lening een service fee van 50 basispunten, jaarlijks een service fee van 0,5 basispunten en een commitment fee. Lidstaten betalen aan het ESM ook nog een renteopslag, waarbij de hoogte afhangt van het gekozen instrument. De exacte opslagen zijn vastgelegd in het beprijzings-richtsnoer van het ESM. De renteopslag van het EFSF is vastgesteld op nul.

##### **EFSM**

De prijsstelling van het EFSM kent als uitgangspunt dat deze direct worden doorgegeven aan de specifieke programmalanden tegen dezelfde rente als waarvoor de Europese Commissie inleent. Dit zijn de financieringskosten. De renteopslag op de EFSM-leningen is vastgesteld op nul. Naar aanleiding van een verandering in het Nederlandse aandeel in de EU-begroting, op basis van het Bruto Nationaal Inkomen (BNI), kan de garantiEVER-  
plichting voor zowel het EFSM als de EU-betalingsbalanssteun jaarlijks worden bijgesteld. Het Nederlandse aandeel in de garantie voor het EFSM wordt voor 2018 geraamd op circa € 2,8 mld.

#### **Kredieten EU-betalingsbalanssteun (BoP)**

##### ***Doel en werking garantieregeling***

De Europese Betalingsbalansfaciliteit is bedoeld voor niet-eurolanden met feitelijke of ernstig dreigende moeilijkheden met betrekking tot de lopende rekening van de betalingsbalans of het kapitaalverkeer. De EU draagt bij aan de stabiliteit door het verstrekken van leningen via de Betalingsbalansfaciliteit. Om de financiële ondersteuning te kunnen financieren is de Europese Commissie gemachtigd om namens de EU geld aan te trekken op de kapitaalmarkten. Deze leningen worden gegarandeerd door de EU-lidstaten via de EU-begroting. Uit de betalingsbalansfaciliteit

kan voor een maximum aan € 50 mld. aan leningen worden verstrekt. Het Nederlandse aandeel in deze garantie wordt voor 2018 geraamd op circa € 2,4 mld.

#### ***Beheersing risico's***

Het verstrekken van leningen gaat altijd gepaard met een risico. Het doel van de Betalingsbalansfaciliteit is juist om de financiële stabiliteit van de gehele EU te waarborgen opdat risico's voor de Nederlandse economie, financiële sector en begroting niet escaleren. Doordat de Europese Commissie op grond van een impliciete garantie van de EU-begroting leningen kan verstrekken hoeven de EU-lidstaten geen kosten te maken voor het verstrekken van deze leningen. Het uitstaande risico komt als promemorie in de EU-begroting.

#### ***Premiestelling en kostendekkendheid***

De rente die steunontvangende landen betalen voor financiële steun van de Betalingsbalansfaciliteit is gelijk aan de financieringskosten die de Europese Commissie maakt. In de periode 2008–2011 is een totaalbedrag van € 13,4 mld. aan leningen verstrekt aan Hongarije, Letland en Roemenië. Van deze programma's zijn alle tranches uitgekeerd en deze landen zijn reeds begonnen met terugbetalen van de leningen. Het openstaande bedrag van de faciliteit aan deze drie landen is circa € 4,2 mld.

#### **EIB**

#### ***Doel en werking garantieregeling***

De EIB heeft tot taak, met een beroep op de kapitaalmarkten en op haar eigen middelen, bij te dragen aan een evenwichtige en ongestoorde ontwikkeling van de interne markt in het belang van de EU. Op basis van kapitaal en garanties van de lidstaten leent de EIB op de kapitaalmarkt, waarmee de bank middelen genereert voor investeringen in zowel de publieke als de private sector.

#### ***Beheersing risico's***

Garanties kunnen alleen worden ingeroepen door de EIB op het moment dat de bank niet meer aan haar verplichtingen kan voldoen. De kans dat dit gebeurt wordt echter als zeer klein aangemerkt, omdat de EIB een zeer prudent risicobeleid voert dat als doel heeft kapitaalgaranties nooit te hoeven inroepen. De leenportfolio van de EIB functioneert historisch gezien goed en de bank maakt winst. De externe kredietbeoordelingbureaus (Moody's, S&P and Fitch) geven de EIB een AAA/Aaa rating. Deze sterke rating is een reflectie van de kwalitatief hoogwaardige portefeuille van de EIB en de sterke steun van een aantal kredietwaardige aandeelhouders (met name Duitsland en Nederland). De bank heeft geen winstmotief en hecht veel waarde aan de AAA-status die de instelling in staat stelt voordelig in te lenen op de kapitaalmarkt. De bank heeft een Preferred Creditor Status. Tevens heeft de board van de bank een risk committee dat de risico's van de bank in de gaten houdt en is er een onafhankelijk audit committee (bestaande uit financiële experts, toezichthouders en auditors) dat rechtstreeks rapporteert aan de Gouverneurs van de EIB (Ministers van Financiën). Dit comité ziet onder

andere toe op naleving van de regels voor toereikendheid van kapitaal en liquiditeit van de EU (Capital Requirement Directives, afgekort CRD) en Bazel, waarbij de bank overigens conform haar eigen beleid ver boven de daarin vastgelegde minima uitsteekt.

#### ***Premiestelling en kostendekkendheid***

Voor deze garantie wordt geen premie ontvangen, waardoor er ook geen middelen worden gestort in een begrotingsreserve. Noch voor het ingelegde noch voor het oproepbare kapitaal wordt door de aandeelhouders/lidstaten een dividend of vergoeding gevraagd, aangezien zij het zonder winstbejag ten dienste van de gemeenschappelijke doelstellingen van de EIB/EU-lidstaten hebben gesteld. Rendementen op investeringen komen wel ten goede aan het eigen vermogen van de EIB, welke de aandeelhouders, waaronder Nederland, toebehoort. Zou de EIB ooit worden opgeheven dan zou dit kapitaal terugstromen naar de aandeelhouders. Overigens is er wel eenmaal in het bestaan van de EIB dividend verstrekt aan de aandeelhouders toen het kapitaal van de bank uitzonderlijk hoog was in verhouding tot de behoefte. Tot op heden heeft er geen uitkering plaatsgevonden onder deze garantieregeling, waardoor de regeling op dit moment kostendekkend is.

#### **Single Resolution Fund**

##### ***Doel en werking garantieregeling***

In de verklaring van de Ministers van de Eurogroep en Economic and Financial Affairs Council (Ecofinraad) van 18 december 2013 is opgenomen dat er voor de overgangperiode (2016–2023) van het gemeenschappelijke afwikkelingsfonds (Single Resolution Fund, SRF) voorzien zal worden in een systeem waarbij voor de afwikkeling van de bank(engroep) in laatste instantie brugfinanciering aan de Single Resolution Board (SRB) verstrekt kan worden. Brugfinanciering is noodzakelijk aangezien zich situaties kunnen voordoen waarbij de aanwezige middelen in het SRF ontoereikend zijn om de kosten voortkomend uit een afwikkelingscasus mee te financieren en het vervolgens niet (voldoende) mogelijk is om onmiddellijk ex-post bijdragen bij banken in de betreffende lidstaat te innen en geld op de markt te lenen. Voor de geloofwaardigheid van het gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme (Single Resolution Mechanism, afgekort SRM) is het van cruciaal belang dat het SRF effectief en voldoende gefinancierd is. Voor de vormgeving van brugfinanciering is gewerkt aan een systeem van individuele kredietlijnen van lidstaten. De totale omvang van alle individuele kredietlijnen van de lidstaten van de eurozone is gelijk aan het afgesproken streefbedrag van het SRF. Op dit moment is de omvang van het SRF bepaald op € 55 mld. De omvang van de individuele kredietlijnen is gelijk aan de omvang van het nationale compartiment in het SRF. Het Nederlandse compartiment is momenteel vastgesteld op circa € 4,16 mld., ofwel 7,57% van de totale omvang van de verwachte ex-ante contributies aan het SRF in de periode 2016–2023.

##### ***Beheersing risico's***

Er kan geen direct beroep worden gedaan op het SRF om de verliezen van een instelling te absorberen of om de instelling te herkapitaliseren. Uitgangspunt bij afwikkeling is immers dat

eventuele kosten of verliezen worden gedragen door aandeelhouders en crediteuren van een falende bank en niet de belastingbetaler. Ten aanzien van het opvangen van verliezen en herkapitalisatie geldt daarom dat ten minste 8% bail-in van de totale passiva inclusief eigen vermogen moet plaatsvinden. Hierna mag een bedrag van maximaal 5% van de totale passiva inclusief het eigen vermogen van de bank in afwikkeling worden aangewend uit het SRF. Alleen indien alle niet-preferente passiva, met uitzondering van in aanmerking komende deposito's, volledig zijn afgeschreven kan, indien nodig, een groter beroep worden gedaan op het fonds. Als een beroep wordt gedaan op het SRF tijdens de overgangsperiode worden de middelen aangewend volgens een getrappt systeem. Daarbij zijn de nationale compartimenten van de lidstaten en de mate waarin zij zijn gemutualiseerd van belang. Deze compartimenten worden gevuld met vooraf te betalen (ex-ante) bijdragen door de banken in de aan de bankenunie deelnemende lidstaten. Het getrapte systeem tijdens de overgangsfase bestaat uit vijf treden. Pas als alle treden uit het getrapte systeem volledig zijn afgelopen kan de SRB gebruikmaken van de individuele kredietlijn van de lidstaat waar de afwikkelingscasus plaatsvindt.

#### *Premiestelling en kostendekkendheid*

De kans dat er op de garantie (de kredietlijn) getrokken wordt, is op zichzelf laag doordat een beroep op de garantie alleen kan worden gedaan in laatste instantie, na het doorlopen van het getrapte systeem van het SRF. Bij afwikkeling van een enkele instelling zal het risico tevens kleiner zijn dan bij de afwikkeling van meerdere instellingen tegelijkertijd of kort na elkaar. Doordat het fonds de komende jaren wordt gevuld door de banken zelf, neemt het risico dat een beroep moet worden gedaan op de garantie ook af. Lidstaten die hebben gekozen voor een kredietlijn zonder parlementaire goedkeuring voorafgaand aan iedere uitbetaling of tranchering, zoals Nederland, ontvangen een bereidstellingsprovisie van 0,1%. De bereidstellingsprovisie wordt berekend over het bedrag onder de kredietlijn waar de SRB daadwerkelijk een beroep op kan doen en is zodoende afhankelijk van de totale middelen die aangewend kunnen worden uit het SRF, de uitstaande leningen en de externe financieringsmogelijkheden van de SRB. De inkomsten uit de bereidstellingsprovisie zijn behoedzaam geraamd. Daarbij is uitgegaan van het uitblijven van een resolutiecasus waardoor de middelen die aangewend kunnen worden uit het SRF toenemen en zodoende het beschikbare bedrag onder de kredietlijn en daarmee ook de bereidstellingsprovisie afnemen. Als het beschikbare bedrag onder de kredietlijn nul is, ontvangt de lidstaat geen bereidstellingsprovisie, omdat er dan überhaupt niet op de kredietlijn getrokken kan worden. De bereidstellingsprovisie wordt aan het einde van het jaar door de SRB vastgesteld en potentieel uiterlijk 20 dagen na het einde van ieder kalenderjaar aan de lidstaat betaald. Om bovenstaande reden is de bereidstellingsprovisie geraamd op nul. In de situatie dat de SRB een beroep doet op de kredietlijn en (een deel) van de garantie wordt ingeroepen, ontvangt de Nederlandse Staat rente, welke gelijk is aan de financieringskosten vastgesteld op de dag dat de SRB het verzoek heeft ingediend om gebruik te maken van de kredietlijn (of in het geval dat de lening verlengd wordt, op de dag dat de SRB vraagt om de verlenging van de lening).

## Europees Centrale Bank (ECB)

De verplichtingen van een centrale bank zijn te vinden aan de passivazijde van haar balans. Voor het eurosysteem is dit in totaal ruim EUR 4.000 mrd. Bij de ECB kan dit echter niet gezien worden als een klassieke verplichting. Bij een normale instelling vertegenwoordigen de verplichtingen een claim op de bezittingen van de instelling. Bij een centrale bank die geen koppeling garandeert met bijvoorbeeld goud of zilver of met een andere munt, via een vaste wisselkoers, is dit niet het geval.

Daarnaast delen de nationale centrale banken in de winsten en verliezen van de ECB conform de kapitaalsleutel. De winsten en verliezen hangen samen met de risico's die voortkomen uit de activakant van haar balans. Als risico's materialiseren en de ECB deze verliezen niet kan absorberen zou het in theorie kunnen zijn dat verliezen bij nationale centrale banken neerslaan. Omgekeerd vallen winsten aan activazijde ook toe aan nationale centrale banken. Het Nederlandse aandeel in de kapitaalsleutel van de ECB is formeel ongeveer 4%. De niet-eurolanden, die deel uitmaken van het Europese Stelsel van Centrale Banken, hebben echter geen recht op een aandeel in de te verdelen winst van de ECB; evenmin hoeven zij eventuele verliezen van de ECB te financieren. Het Nederlandse aandeel binnen de te verdelen winsten en verliezen van de ECB is als gevolg hiervan ongeveer 5,7%.

Het kabinet is recentelijk in zijn Kamerbrief over een ordentelijk mechanisme voor herstructurering van onhoudbare overheids-schuld (SDRM) in meer detail ingegaan op de risico's van het *Public Sector Purchase Program* (PSPP) (onderdeel van het «*expanded asset purchase programme*» (APP)) voor Nederland.<sup>15</sup> In deze brief werd opgemerkt dat veruit het grootste gedeelte, ongeveer negenentachtig procent, van de aankopen van obligaties van eurolanden binnen het PSPP worden gedaan door de nationale centrale banken van het eurogebied. Een aanzienlijk kleiner gedeelte, ruim elf procent, van de obligaties van eurolanden wordt aangekocht door de ECB. Aan de staatsobligaties van eurolanden die op de balans staan van de ECB is DNB blootgesteld naar rato van de kapitaalsleutel van de ECB. Vanwege de toegenomen risico's als gevolg van het APP heeft DNB zich genoodzaakt gezien om een voorziening op te bouwen om daarmee haar buffers te versterken. DNB kapitaliseert zich hiermee tegen krediet- en renterisico's die voortvloeien uit dit programma, exclusief kredietrisico's op de blootstellingen aan de Nederlandse overheid. Over zowel 2015 en 2016 heeft DNB 500 miljoen euro aan deze voorziening toegevoegd.

### *Meerjarig Financieel Kader*

De leden van de SP-fractie lezen met instemming dat het Ministerie van Financiën naar aanleiding van de moties Hijink (Kamerstuk 21 501-20, nrs. 1243 en 1244) zeer binnenkort een onderzoek start naar de uitvoeringskosten van de Nederlandse overheid en de EU-instellingen. Deze leden vragen de regering naar de status-quo van dit onderzoek, en wanneer dit onderzoek naar verwachting aan de Tweede Kamer verstuurd zal worden. Daarnaast willen de leden graag weten in hoeverre er (nieuw)

<sup>15</sup> Kamerstuk 21 501-07, nr. 1458

onderzoek gedaan wordt naar de uitvoeringskosten van de EU-instellingen, en door welke instelling(en) dit laatste onderzoek uitgevoerd zal worden. Wordt daarbij bijvoorbeeld ook de Europese Rekenkamer geconsulteerd?

**Antwoord:**

**Het onderzoek ter uitvoering van de motie Hijink over de jaarlijkse uitvoeringskosten van de Nederlandse overheden bij de besteding van EU fondsen in Nederland wordt uitgevoerd door het Ministerie van Financiën. Het onderzoek is inmiddels gestart en er zijn gegevens opgevraagd bij relevante departementen en uitvoeringsinstellingen. Het gaat om verschillende EU-fondsen en regelingen die al dan niet decentraal worden uitgevoerd door een groot aantal betrokken instellingen en/of overheden. Het onderzoek zal naar verwachting nog enkele maanden in beslag nemen.**

**Het Ministerie van Financiën brengt op dit moment ook de uitvoeringskosten van EU-instellingen in kaart. Dit wordt gebaseerd op bronnen van de Europese Commissie, zoals de rapportages over operationele uitgaven bij de jaarbegroting en de annual accounts waarin jaarlijks over de uitvoering van de EU-begroting wordt gerapporteerd**

Verder vragen de leden van de SP-fractie zich af of gegeven het feit dat Nederland inzet op het vergroten van de efficiëntie van de uitvoeringslasten van onder meer het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB), het kabinet kan aangeven hoe dit doel gerealiseerd kan worden? Op welk niveau (bij welke lidstaten/instellingen) zijn de uitvoeringslasten momenteel niet efficiënt (genoeg), en welke oplossing ligt daarbij voor de hand?

**Antwoord:**

**Uitvoeringslasten zijn voor een groot deel noodzakelijk voor een rechtmatige en doelmatige besteding van Europese middelen. De Nederlandse inzet voor het verlagen van de uitvoeringslasten staat beschreven in het kabinetsstandpunt over het voorstel Financieel Reglement EU begroting.<sup>16</sup> Het kabinet wil de complexiteit verminderen, de controlelasten verlagen en werken aan een moderne en transparante EU begroting gericht op resultaten. Zoals beschreven in de kamerbrief over het Raadscompromis inzake het Financieel Reglement<sup>17</sup> is er vooruitgang geboekt op het gebied van *cross reliance* (single audit) en vereenvoudigde kostenopties zoals *lump sum* betalingen. Voor wat betreft de focus op resultaten c.q. *performance budgeting* zijn er stappen gezet. Het uiteindelijke resultaat op dit vlak is afhankelijk van de uitkomst van de lopende onderhandelingen met het Europees Parlement over de Omnibusverordening.**

**Bij de brede herziening van het GLB, waarvoor in 2018 voorstellen worden verwacht, zal Nederland zich inzetten voor verdere vereenvoudiging om de inrichting van het GLB meer fundamenteel ter discussie te stellen. Het GLB zou zich op doelen en resultaten moeten richten en aan de lidstaten moeten overlaten hoe die resultaten te bereiken. Om daarbij de controlelasten significant terug te dringen zal ook de bestaande controle-systematiek van het GLB ter discussie moeten worden gesteld.**

<sup>16</sup> Kamerstuk 21 501-03, nr. 102

<sup>17</sup> Kamerstuk 21 501-03, nr. 109

**Dat richt zich nu primair op de rechtmatigheid van de besteding van Europese middelen maar gaat ten koste van de doelmatigheid daarvan en de rechtszekerheid voor de ontvangers. Herstel van de balans tussen die doelen vraagt een diepere ingreep dan nu met de Omnibusverordening besproken wordt.**

**Afhankelijk van het type management liggen de uitvoeringslasten op Europees, nationaal of regionaal niveau. Het is onduidelijk hoe de efficiëntie per lidstaat/instelling verschilt. Enkele oplossingen die voor de hand liggen voor het volgende Meerjarig Financieel Kader volgen een meer proportionele, risico-gebaseerde aanpak via bijv. het verder doorvoeren van *cross reliance* en *performance budgeting*, differentiatie in verantwoordingsregimes en innovatieve toezichtsmethoden. Het kabinet neemt actief deel aan discussies hierover die volgen op het Reflectie Paper Toekomst EU begroting<sup>18</sup> en conclusies van de *High level Group on Simplification*<sup>19</sup>.**

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren wijzen op de vragen van de leden van de SP-fractie in het schriftelijk overleg vastgesteld op 14 juli 2017, waarin de EU wat het kabinet betreft significant meer zou moeten investeren en waarin minder. De Minister antwoordt dat het kabinet voorstander is «van een gemoderniseerde, toekomstgerichte en financieel houdbare EU meerjarenbegroting.» Dit impliceert ten eerste dat het Meerjarig Financieel Kader (hierna: MFK) meer moet worden gericht op prioritaire thema's waarbij financiering vanuit de EU-begroting meer effect heeft dan financiering via de nationale begrotingen: a) innovatie en slimme groei, b) duurzaamheid, energie en klimaat, c) interne en externe veiligheid, waaronder migratie.» Onderkent het kabinet hiermee met de leden van de Partij voor de Dieren-fractie dat niet-slimme groei bestaat en dat economische groei dus niet perse een positieve ontwikkeling is?

**Antwoord:**

**De term slimme groei is een verwijzing naar de Europa 2020 agenda, waarin gesproken wordt over «Een strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei». Slimme groei staat hierbij dan ook voor economische groei die gebaseerd is op kennis en innovatie. De overige elementen in de Europa 2020 agenda zijn duurzame groei en inclusieve groei.**

De leden van de SGP-fractie wijzen op de informatie in het verslag van het schriftelijk overleg, vastgesteld op 14 juli 2017, waarin het kabinet aangeeft dat de gevolgen van de Brexit voor de Nederlandse afdrachten in het nieuwe MFK afhangen van drie elementen: a) de bijdrage van het Verenigd Koninkrijk aan de EU na 2020, b) de uitkomst van de MFK onderhandelingen over de omvang van de EU-uitgaven, en c) de uitkomsten van de onderhandelingen over het Eigen Middelenbesluit over de financiering van de EU-uitgaven.

Het Nederlandse kabinet wil dat de totaalomvang van het MFK dusdanig naar beneden bijgesteld wordt dat het verschil door het uittreden van het Verenigd Koninkrijk volledig wordt opgevangen. Dit betekent dat uitgaven van de EU in EU-lidstaten moeten dalen. De leden van de SGP-fractie steunen de inzet van het kabinet. Zij benadrukken dat de Nederlandse afdracht inderdaad niet mag stijgen ten gevolge van de Brexit, zowel in relatieve als in absolute zin, en dat de Nederlandse bijdrage tevens in lijn

<sup>18</sup> Kamerbrief over de kabinetsappreciatie Reflectie Paper toekomst EU-begroting (Kamerstuk 21 501-03, nr. 108)

<sup>19</sup> Final conclusions and recommendations of the High Level Group on Simplification for post 2020.

moet zijn en blijven met die van andere landen met een vergelijkbaar welvaartsniveau. Deze leden vragen in hoeverre reeds meer duidelijkheid ontstaan is over de keuzes die in dezen gemaakt zullen worden.

Evenals het kabinet zijn de leden van de SGP-fractie warm voorstander van een gemoderniseerde, toekomstgerichte en financieel houdbare EU-meerjarenbegroting. Wat deze leden betreft betekent dit tevens een minder omvangrijke begroting. Deze leden vragen het kabinet in hoeverre, onder meer door de Europese Commissie, stappen in de juiste richting gezet worden. Wat is de status van de onderhandelingen, en wat is de te verwachten vooruitgang in dezen?

**Antwoord:**

**Naar verwachting zal de Commissie het voorstel voor het toekomstig MFK in mei 2018 presenteren. Dit voorstel zal vervolgens de basis vormen voor de onderhandelingen in de Raad. De Europese Commissie zal de komende maanden het voorstel inhoudelijk vormgeven en bezoekt alle lidstaten om te spreken over het volgende meerjarig financieel kader. Het is daarom belangrijk om juist in deze periode de Nederlandse standpunten duidelijk voor het voetlicht te brengen.**

**De Nederlandse inzet voor het volgende MFK is op hoofdlijnen beschreven in de Kamerbrief van 19 mei.<sup>20</sup> Het is nu nog te vroeg om aan te kunnen geven in welke mate het Commissievoorstel en vervolgens de uiteindelijke Raadspositie op het toekomstig MFK de Nederlandse inzet zullen reflecteren. Het krachtenveld onder lidstaten loopt zeer uiteen. Ook de *Brexit* zal extra druk leggen op deze onderhandelingsronde. Het kabinet zal zich gedurende de gehele onderhandelingsronde optimaal inspannen om het belang van een modern en financieel houdbaar MFK effectief te behartigen.**

*Europees Burgerinitiatief*

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie stellen vragen over het EU-voorstel over de Openbare Raadpleging over het Europees Burgerinitiatief (hierna: EBI). De leden van de Partij voor de Dieren-fractie stellen vast dat dit voorstel van de Europese Commissie ten doel heeft de werking van het EBI te verbeteren door de tekortkomingen die de laatste jaren zijn vastgesteld, te verhelpen. De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren vragen of de Minister onderkent dat een groot probleem nu niet wordt genoemd, namelijk dat de Europese Commissie gewoon doorgaat of door mag gaan met besluitvorming terwijl een burgerinitiatief is geïnitieerd of zelfs, zoals het geval was bij TTIP, een beroepsprocedure bij het Gerecht van de Europese Unie ligt en nog geen uitspraak is gedaan? Zij vragen daarnaast of de Minister de mening deelt dat bovenstaande de burger belemmert deel te nemen aan het democratische debat voordat een besluit genomen is?

**Antwoord:**

**Uw Kamer zal langs de gebruikelijke weg, via een BNC-fiche, worden geïnformeerd over het kabinetsstandpunt ten aanzien van het Commissievoorstel voor een Openbare Raadpleging over het Europees Burgerinitiatief.**

---

<sup>20</sup> Kamerstuk 21 501-20, nr. 1232